

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

МОЦАР МАРІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 378.14:004.4:81`25

**ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом».

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент
БАХОВ Іван Степанович,
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»,
завідувач кафедри іноземних мов, теорії і практики перекладу.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
МАЛИХІН Олександр Володимирович,
Національний університет біоресурсів і природокористування,
завідувач кафедри романо-германських мов і перекладу;

кандидат педагогічних наук, доцент
КОКАРСВА Анжеліка Миколаївна,
Національний авіаційний університет,
доцент кафедри педагогіки та психології професійної освіти.

Захист відбудеться 12 квітня 2018 року о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий 12 березня 2018 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. Д. Сиротюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У зв'язку з інтеграцією України у світове співтовариство та розвитком міжнародних відносин помітно збільшився інтерес до вивчення іноземних мов. Із зростанням попиту на фахівців з іноземних мов підвищуються вимоги до ефективності та якості їх підготовки. Інтенсивно ведеться пошук напрямів, методів навчання, їх удосконалення, розробка та впровадження у навчальний процес. Одним із таких напрямів є впровадження дистанційного навчання (ДН) у підготовці майбутніх перекладачів. У сучасному світі роль перекладача стає більш відповідальною і вагомішою, оскільки з посередника, який задовольняє зовнішню потребу спілкування між людьми, розділеними лінгвоетнічними бар'єрами, він перетворюється на фахівця в галузі міжкультурного спілкування, що забезпечує інформаційну діяльність суспільства.

Дистанційне навчання – це форма здобуття освіти, поряд з очною та заочною, за якої в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби, а також форми навчання, засновані на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях. Основні вимоги до фахової підготовки спеціалістів в умовах дистанційної освіти обґрунтовано в Концепції розвитку дистанційної освіти України, у Законі «Про вищу освіту» (2017), в Національній програмі «Освіта. Україна ХХІ сторіччя», нормативними документами Міністерства освіти і науки України.

Проблема формування полікультурної компетентності перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання зумовлена низкою чинників, серед яких визначаємо такі: *загальні*, пов'язані з тотальною інформатизацією в Україні, що вимагає від фахівців будь-якого профілю володіння сучасними Інтернет-технологіями для ефективного використання у професійній діяльності; *спеціальні*, зумовлені необхідністю оволодіння перекладачем найсучаснішою науковою та навчальною інформацією з метою досягнення вищого рівня професіоналізму. Знання програмних продуктів, алгоритмів перекладацької діяльності, засобів Інтернет-технологій забезпечать трансформацію існуючої професійної парадигми в якісно новий стан, сприятиме самовираженню та самовдосконаленню майбутнього фахівця.

Теоретичні та практичні основи підготовки перекладачів у вищих навчальних закладах були у центрі уваги дослідників І. Алексєєвої, І. Бахова, Л. Латишева, О. Малихіна, Г. Мірама, Р. Міньяр-Белоручева, П. Ньюмарка, Л. Размжоу, Д. Соєра, А. Чужакіна та ін. Світоглядні позиції інформатизації навчального процесу розглядаються у працях зарубіжних учених М. Варшауєра, Дж. Велінгтона, Д. Евісона, Д. Чана, Р. Шенка, Г. Шетзера, та ін. Можливості використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі аналізують у своїх дослідженнях В. Беспалько, Б. Гершунський, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Роберт та ін.

Використання технологій дистанційного навчання перекладачів є важливою проблемою для формування комунікативних умінь, навичок, що потребує розробки спеціальних програм спілкування між викладачем і студентом за допомогою комп'ютера, коли у студента є можливість навчитися спілкуватися, висловлювати думки, а не просто отримувати завдання і відсилати результати

виконання. Оскільки дистанційне навчання іноземних мов має свою специфіку, обумовлену навчанням різних видів мовленнєвої діяльності, особливої уваги заслуговує дослідження індивідуального стилю спілкування викладача і студентів майбутніх перекладачів саме через їх комунікацію.

Дослідженню проблеми дистанційного навчання приділено увагу за такими аспектами: принципи дистанційного навчання (О. Алексєєв, А. Андрєєв, І. Булах, І. Секрет, Є. Смирнова-Трибульська, П. Стефаненко, О. Хуторський та ін.); психолого-педагогічні засади дистанційного навчання (Р. Гуревич, О. Кареліна, В. Кухаренко, Є. Полат, С. Сисоєва та ін.); теоретичні та методичні засади дистанційного навчання у вищій школі (О. Веренич, Т. Койчева, Н. Муліна, Л. Романишина, О. Собаєва, П. Стефаненко, П. Федорчук та ін.).

Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти вивчали О. Зайцева, І. Краєвський, О. Кулікова та ін.; використання інформаційних технологій у викладанні та вивченні іноземної мови розглянуто у працях В. Краснопольського, Л. Морської, Н. Муліної, Є. Полат, П. Сердюкова та ін.; зарубіжний досвід дистанційної освіти висвітлено в публікаціях Г. Козлакової, І. Козубовської, І. Лещенко, О. Малярчук, В. Олійник, Б. Шуневич та ін.

Аналіз наукових джерел і педагогічної практики формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів дав можливість виявити *суперечності*, які негативно позначаються на результативності навчально-виховного процесу, зокрема, між зростанням вимог суспільства до якості підготовки перекладачів, зумовлених необхідністю у таких фахівцях у сучасних умовах і недостатньою методологічною та методичною базами для забезпечення цих вимог, особливо в умовах використання технологій дистанційного навчання; необхідністю щоденного спілкування в системах «студент - викладач», «студент - студент» і обмеженими його можливостями у структурі дистанційного навчання; Інтернет-та комп'ютерним забезпеченням, у тому числі і програмним продуктом студентів дистанційного навчання і реальною готовністю викладачів до здійснення інформаційно-комунікативного навчання.

Незважаючи на наявність праць, присвячених використанню комп'ютера як засобу навчання іноземної мови, використанню технологій дистанційного навчання у підготовці майбутніх учителів іноземної мови у вищих навчальних закладах, до цих пір залишається недостатньо розробленим питання підготовки перекладачів в умовах дистанційного навчання, не визначено систему формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів технологіями дистанційного навчання, не розроблена технологія її реалізації й ефективного функціонування.

Актуальність дослідження, необхідність усунення означених суперечностей зумовили вибір теми дослідження **«Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилось відповідно до плану загальної науково-дослідної роботи Міжрегіональної Академії управління персоналом «Теоретико-методологічні засади становлення української державності та соціально-виховна практика:

політичні, юридичні, економічні та психолого-педагогічні проблеми», що має державний реєстраційний номер 0113U007698.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 28 квітня 2014 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 25 червня 2014 року).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити сукупність педагогічних умов формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання.

Мета дослідження зумовила розв’язання таких **завдань**:

1. Дослідити стан розробленості проблеми формування полікультурної компетентності перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання у психолого-педагогічній літературі.

2. Визначити сутність, структуру полікультурної компетентності майбутніх перекладачів та особливості її формування.

3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання.

4. Конкретизувати критерії, показники і рівні сформованості полікультурної компетентності майбутніх перекладачів.

5. Розробити модель формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання, експериментально перевірити педагогічні умови та дієвість моделі.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх перекладачів у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання.

Поставлені завдання обумовили вибір **методів дослідження**: *теоретичні*: аналіз і узагальнення психолого-педагогічної літератури та інформаційних Інтернет-ресурсів за проблемою дослідження (для уточнення змісту базових понять проблеми дослідження); вивчення досвіду роботи викладачів, існуючих педагогічних програмних засобів; аналіз, порівняння, синтез, класифікація теоретичних й емпіричних даних, моделювання (для визначення стану сформованості комунікативних умінь майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання і побудови моделі такого процесу); *емпіричні*: педагогічні спостереження; бесіди, інтерв’ювання та анкетування, методи експертної оцінки (для виявлення готовності перекладачів до формування полікультурної компетентності); педагогічний експеримент (для перевірки ефективності педагогічних умов та моделі формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання); *статистичні*: методи математичної статистики (для опрацювання результатів експериментальної роботи та забезпечення їхньої достовірності).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *уперше* визначено педагогічні умови, які сприяють формуванню полікультурної компетентності перекладача засобами дистанційної освіти (урахування особливостей організації мотивованої самостійної діяльності як фактора ефективного дистанційного навчання; налагодження ефективного спілкування між суб'єктами навчання з використанням технологій дистанційного навчання; забезпечення зворотного зв'язку «викладач - студент», «студент - викладач»; використання методу телекомунікаційних проєктів у дистанційній освіті); теоретично обґрунтовано та розроблено модель формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання;

- *визначено і теоретично обґрунтовано* критерії, показники та рівні сформованості полікультурної компетентності майбутніх перекладачів;

- *удосконалено* змістово-процесуальну основу полікультурної підготовки перекладачів засобами дистанційного навчання;

- *подальшого розвитку* набули методи і форми організації навчального процесу на основі використання технологій дистанційного навчання у підготовці перекладачів у ВНЗ.

Практичне значення дослідження полягає у створенні програми спецкурсу «Основи міжкультурної комунікації»; у написанні методичних рекомендацій для самостійної роботи «Інформаційно-комунікаційні технології в міжкультурній комунікації»; у розробці комплексу тестових завдань для перевірки знань студентів з дисциплін «Лінгвокраїнознавство англomовних країн», «Практика перекладу англійської мови»; навчальних матеріалів з дисциплін «Лінгвокраїнознавство англomовних країн», «Практика перекладу англійської мови», практичне наповнення яких становлять самостійні та індивідуально-творчі завдання, зорієнтовані на активне залучення технологій дистанційного навчання та програмного забезпечення. Дослідницькі матеріали можуть стати цінним науковим джерелом у подальших наукових пошуках з проблеми використання технологій дистанційного навчання у підготовці перекладачів.

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 843/1 від 22.12.2015 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-23/213 від 22.02.2016 р.), Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка від 3.10.2017 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати проведеного дослідження були предметом обговорень на наукових, науково-практичних, науково-методичних конференціях: *міжнародних*: «Сучасні проблеми управління: перспективні ідеї та технології» (Київ, 2011); «Науковий потенціал 2014» (Київ, 2014); «Вища школа: сучасні тенденції розвитку» (Черкаси, 2015), «Нові тенденції розвитку науки» (Горлівка, 2015), «Роль вищої освіти в соціально-економічному розвитку країни: світовий та національний досвід» (Одеса, 2017); *всеукраїнських*: «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (Переяслав-Хмельницький, 2014), «Актуальні проблеми інноваційних процесів в науці сьогодення» (Кіровоград, 2015), «Теорія та

практика інноваційних технологій в контексті глобальних проблем сучасності» (Кропивницькій, 2017).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 15 праць, з яких: 6 статей у наукових фахових виданнях, 2 статті у зарубіжних наукових фахових виданнях, 7 статей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Структура роботи складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (310 найменувань, з них 31 – англійською мовою), 11 додатків, 9 таблиць, 8 рисунків. Повний обсяг дисертації становить 245 сторінок друкованого тексту, основний текст викладено на 182 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми; відображено зв'язок роботи з науковими програмами і планами; сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження; охарактеризовано методи наукового пошуку; методологічні та теоретичні засади дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості про впровадження та апробацію результатів дослідження.

Упершому розділі **«Теоретичні засади формування полікультурної компетентності у майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання»** нами розглядаються основні дефініції дослідження, здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми полікультурної компетентності фахівця; обґрунтовано сутність та структуру полікультурної компетентності в умовах дистанційного навчання; визначено стан сформованості полікультурної компетентності перекладачів у вищому навчальному закладі.

Основою дослідження обрано компетентнісний підхід, який забезпечує зміни системи обов'язкового формування знань, умінь і навичок сукупністю компетентностей, які необхідно сформувати у студентів на основі оновленого змісту в процесі навчальної діяльності (Б. Ананьєв, Л. Виготський, І. Зимня О. Леонтєв).

Вивчення результатів наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних учених дало підстави стверджувати, що одним із напрямів модернізації української освіти є системне використання компетентнісного підходу.

У педагогічній науці сформувалися принципи компетентнісного підходу: діагностичність, комплексність, міждисциплінарність, багатофункціональність, тобто компетентність є здатністю до розв'язання сукупності завдань.

Визначення сутності компетентності базується на розумінні цього феномена як результативно-діяльній характеристики особистості, спроможної кваліфіковано провадити діяльність через комплекс знань, умінь і навичок, спрямованих на досягнення стандартів у професійній компетентності, компонентами якої є: професійні знання, вміння; психологічні позиції й установки; особистісні якості, що забезпечують оволодіння професійними знаннями і вміннями.

В умовах сьогодення професія перекладача вимагає від фахівця не тільки

здатності утримувати в пам'яті мовленнєві продукти різного обсягу, швидко формувати і формулювати висловлювання, досконало володіти мовою та усвідомлювати соціокультурні (соціолінгвістичні, лінгвокраїнознавчі) особливості мовленнєвої взаємодії, а й уміти працювати з інформацією за допомогою Інтернет-технологій в умовах дистанційності, знати програмні продукти і застосовувати їх для здійснення та редагування перекладів, використовувати комп'ютерні навчальні програми для самоосвіти, самовдосконалення тощо.

На цьому етапі дослідження визначено *полікультурну компетентність* перекладача як інтегративне новоутворення, яке об'єднує знання, вміння й особистісні якості, які формуються з метою досягнення позитивної взаємодії, взаємозбагачення та входження до світового культурного контексту і розвиваються впродовж життя в процесі спілкування з представниками двох або більше культур, та її *структуру*, яка є сукупністю соціального, полікультурного, аутопсихологічного, когнітивного, інформаційно-технологічного, персонального, комунікативного компонентів.

Поняття компетентності охоплює когнітивну, операційно-технологічну, мотиваційну, етичну, соціальну і поведінкову складові.

Особливе місце займає інформаційна компетентність як одна з ключових для сучасного перекладача (М. Князян). Її ознаками є: сприяння доступу перекладача до електронних носіїв інформації; можливість застосування знань і вмінь, що входять до структури цієї компетентності; активізація аналітичного, критичного, рефлексивного мислення (під час аналізу інформації) у конструюванні власних варіантів перекладу тексту.

Для перекладачів важливе значення має комунікативна компетентність, під якою розуміють здатність здійснювати спілкування за допомогою мови, правильно використовувати систему мовних норм і обирати комунікативну поведінку, адекватну автентичній ситуації спілкування (Д. Хаймз).

Дослідники І. Закір'янова, Л. Карпова, Н. Кузьміна, В. Комісаров, Дж. Шейлз виокремлюють такі компоненти полікультурної компетентності: лінгвістичний, дискурсивний, стратегічний, соціокультурний і соціальний, інформаційно-опанувальний. Такий вибір ґрунтується на специфіці цієї професії, яка передбачає сформовану іншомовну полікультурну компетентність, що охоплює три види компетенцій: мовленнєву, мовну і соціокультурну.

Значна роль у формуванні полікультурної компетентності на сучасному етапі відводиться дистанційному навчанню (А. Андрєєв, І. Козубовська, В. Кухаренко, Є. Полат, В. Солдаткін, Р. Шаран, О. Шупта та ін.).

Щодо організації дистанційного навчання, виділяють наступні його *характеристики*: професійна спрямованість, інтерактивність, гнучкість, модульність, рентабельність, мобільність, далекосяжність, асинхронність, індивідуалізація (Т. Коваль), співробітництво і співтворчість, масовість, технологічність, інтернаціональність, новий статус викладача (координатор навчально-пізнавального процесу, консультанта, керівника навчальних проєктів); позитивний вплив на студента (В. Осадчий).

На основі здійсненого аналізу науково-методичної літератури *під дистанційним навчанням розуміємо сукупність електронних технічних засобів і програмного забезпечення, а також організацію, форми і методи їх застосування у навчальному процесі*. З'ясовано, що дистанційне навчання є засобом активізації та інтенсифікації навчального процесу з якісно новими можливостями щодо подання, переробки і збереження інформації, контролю знань, моделювання професійних ситуацій.

Зокрема, вони уможливають реалізацію основних *функцій дистанційного навчання*: забезпечення студентів навчально-методичними матеріалами; формування і ведення каталогу інформаційних ресурсів з дисциплін; проведення автоматизованого тестування навчальних досягнень студентів (вхідного, поточного, модульного, підсумкового тощо); ідентифікація користувачів та їх структуризація за категоріями; забезпечення інтерактивного зв'язку студентів з викладачами та студентів між собою; забезпечення всіх студентів доступом до інформаційних ресурсів мережі Інтернет для виконання навчальних завдань;

З'ясовано, що основними *шляхами забезпечення ефективності мовної підготовки* перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання (ТДН) є такі: застосування новітніх форм і методів організації навчальної діяльності; високий професіоналізм викладачів щодо використання ТДН у навчально-виховному процесі; раціональне поєднання активної інтелектуальної і вольової діяльності студентів; використання особистісно орієнтованого та індивідуального підходів під час самостійної аудиторної та позааудиторної роботи; використання комп'ютерних навчальних програм та симуляцій.

Важливою *характеристикою* технологій дистанційного навчання, коли мова йде про реалізацію навчального процесу, є тип взаємодії студента з викладачем, зокрема: асинхронний (за допомогою електронної пошти, ICQ) та синхронний (chat, talk). У процесі асинхронного типу взаємодії студента і викладача та одержання інформації проходить значний інтервал часу (off-line), синхронний ж тип взаємодії передбачає роботу в реальному часі (on-line). Серед *технологій ДН*, що впроваджуються у вищій школі, можна виділити мережеві технології, кейс-технології та ТВ-технології навчання, Skype.

Компонентами сформованості полікультурної компетентності майбутніх перекладачів було обрано: *мотиваційний, мовленнєвий, соціокультурний, стратегічний*. Критерієм мотиваційного компонента є усвідомлення необхідності подальшої самореалізації та самовдосконалення. Критеріями мовленнєвого компонента обрали здатність студента до практичного використання знань про мову у процесі дистанційного навчання. Соціокультурний компонент визначали через здатність особистості сприймати, аналізувати, оцінювати. Стратегічний компонент визначали через рівень розвитку пізнавальних здібностей, практичної підготовки, комунікативних навичок. Стратегічний компонент сформованості полікультурної компетентності передбачає засвоєння відповідних професійних знань. На основі критеріїв ми виділили чотири *рівні сформованості* полікультурної компетентності: розпізнавальний, репродуктивний, реконструктивний та творчий.

Розпізнавальний рівень характеризується відсутністю мотивації, інтересу до ДН і нових інформаційних технологій, навичок самостійної роботи із застосування інформаційних технологій. Для *репродуктивного рівня* характерні нестійка позитивна мотивація, епізодичний інтерес до технологій ДН і застосування інформаційних технологій у навчальному процесі. Для *реконструктивного рівня* характерними є вміння студентів керувати і контролювати свої дії, прагнути до підвищення професіоналізму, подолання помилок і усунення недоліків. У них сформовані достатні вміння із застосування засобів інноваційних технологій у майбутній перекладацькій діяльності. Для *творчого рівня* характерними є наявність стійкої позитивної мотивації щодо діяльності, інтересу до технологій ДН, сформованість полікультурної компетентності.

За результатами констатувального етапу експерименту з'ясовано, що у більшості студентів і викладачів сформоване позитивне ставлення до інформаційних технологій, але відсутня психологічна готовність до навчання за дистанційною формою, сформовані вміння і навички самостійної роботи, у тому числі і за допомогою комп'ютера та інформаційних технологій; викладачі несистематично використовують ТДН, а студенти недооцінюють можливості ТДН у професійній діяльності, через що рівень сформованості вмінь з інформаційних технологій у майбутніх перекладачів є недостатнім. Значна кількість респондентів указують на труднощі в організації самостійної роботи: незнання ефективних прийомів засвоєння знань, невміння самостійно використовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, брак умінь і навичок самоорганізації і самоаналізу цієї діяльності. Такі результати сприяли проведенню формувального експерименту, спрямованого на усунення цих труднощів. Відтак, проблема формування вмінь з інформаційних технологій у майбутніх перекладачів потребує фундаментального і системного розв'язання.

У другому розділі **«Науково-методичне забезпечення формування полікультурної компетентності у майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання»** нами схарактеризовано особливості педагогічної діяльності викладачів в умовах ДН; конкретизовано форми, засоби і методи формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів; визначено педагогічні умови та розроблено модель формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів; обґрунтовано методику проведення педагогічного експерименту та здійснено аналіз його результатів.

Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів здійснювалося за трьома етапами: *перший етап* – *теоретико-практичний* (створювалася база формування компетентності, коли студенти оволодівають знаннями і початковими вміннями, необхідними для здійснення полікультурної комунікації, через організацію аудиторних занять з фахових дисциплін на основі комп'ютерних програм, а також з використанням автентичних матеріалів мережі Інтернет); *перший етап* характеризувався функціонально-рольовою активністю педагога і відносною зовнішньою пасивністю студента; *другий етап* – *коригувальний* (знання і вміння, отримані на першому етапі, набувають цілісного характеру) передбачав педагогічну взаємодію, яка полягала в поступовому

послабленні безпосередньої допомоги студентам з боку педагога і створенні ним умов, які сприятимуть розвитку самостійності студентів; *третьої етап* – *рефлексивно-закріплювальний* (відбувалася стабілізація та закріплення вмінь і навичок, що відображають досліджувану компетентність; під час самостійної діяльності з використанням ІТДН формувалися полікультурні вміння і навички, розвивалися професійні якості і цінності, поповнювався досвід професійної діяльності) забезпечував керівництво викладача. Засобами керування виступали умови передачі інформації, методи навчання, організаційні форми навчання.

Серед *педагогічних умов* формування полікультурної компетентності перекладачів засобами дистанційного навчання було визначено такі: *проекування мовного парасередовища за допомогою інтерактивних технологій навчання* (групи «Людина – Людина», «Людина – Технічний засіб» і «Людина – Інформаційна Система – Людина»); *побудова процесу навчання іноземним мовам на основі діалогу культур і актуалізації суб'єктного досвіду*; *структурування навчального матеріалу на основі модульного підходу та комплексу «міжкультурних завдань»*; *ампліфікацію змісту освіти майбутніх перекладачів наскрізними курсами по формуванню полікультурної компетентності та її компонентів*.

Реалізація визначених у дослідженні педагогічних умов передбачає дотримання *принципів* науковості, систематичності й послідовності, доступності, свідомості й активності, наочності, фахової спрямованості навчання, індивідуалізації, демократизації, міжпредметності.

Необхідність оптимізації процесу підготовки майбутніх перекладачів зумовила розробку *моделі* формування полікультурної компетентності майбутнього перекладача засобами дистанційного навчання, що відображає єдність *мотиваційно-цільового, змістово-технологічного і результативно-оцінного компонентів*. Найважливіша роль відводиться саме результативно-оцінному компоненту, оскільки він забезпечує оволодіння вміннями і навичками здійснення професійної діяльності засобами дистанційного навчання. Зазначені компоненти визначаються за певними критеріями, показниками та рівнями сформованості полікультурної компетентності в майбутніх перекладачів:

- *високим (творчим)* (студенти мають ґрунтовні знання з фахових дисциплін; усвідомлюють цінність інформаційних технологій ДН (ІТДН) для майбутньої професійної діяльності; їм властивий стійкий інтерес до ІТДН, налаштованість на самовираження та самовдосконалення; оволоділи ІТДН, основами та прийомами перекладу; до розв'язання перекладацьких завдань підходять творчо та нестандартно),

- *середнім (продуктивним)* (студенти розуміють значущість ІТДН у професійній діяльності перекладача та усвідомлюють недоліки своєї підготовки з ІТДН, намагаються досягти вищого професіоналізму; мають достатній рівень теоретичних та спеціальних знань, але знання не глибокі; обізнані з основами та прийомами перекладу, основними програмними продуктами, але не завжди можуть застосовувати їх на практиці);

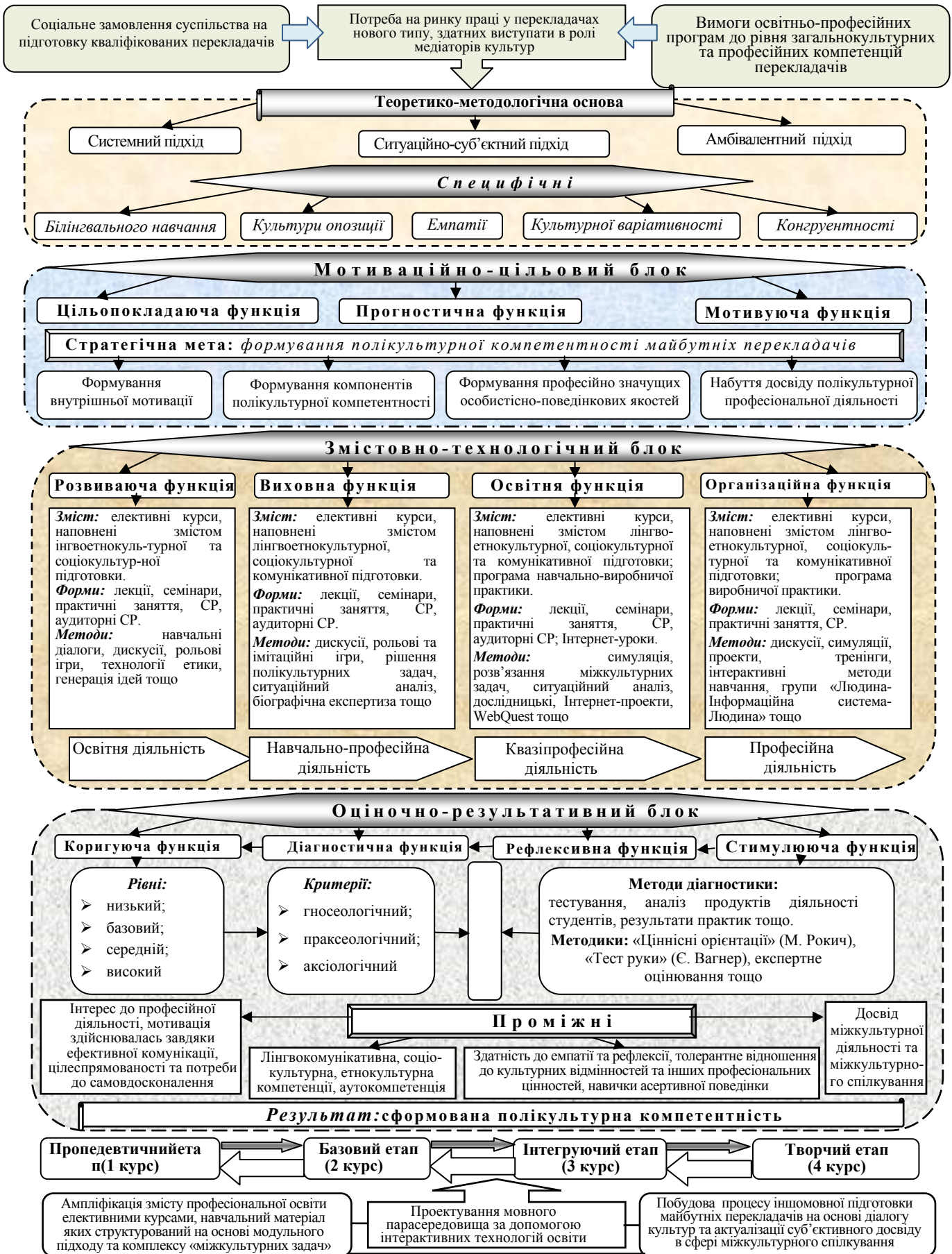

Рис. 1. Модель формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів в умовах дистанційного навчання

- *базовим (репродуктивним)* (студенти виявляють інтерес до ІТДН епізодично, не вміють працювати самостійно, використовують ІТДН за допомогою інших студентів, відзначаються слабкими знаннями з ІТДН, теорії та практики перекладу, використання інформаційні технології у майбутній професійній діяльності не вважають за необхідне).

Для визначення критеріїв сформованості полікультурної компетентності враховувалися інформативність, об'єктивність, валідність, нейтральність, можливість якісного опису. Такий вибір зумовлений логікою діагностичних процедур, продиктованих метою дослідження.

Сформованість *мотиваційно-цільового компонента* визначалася за такими *критеріями*: усвідомлення цінності ІТДН для роботи перекладача, що полегшують його професійну діяльність; прагнення використовувати ІТДН для самоактуалізації, самореалізації та самовдосконалення, підвищення особистого престижу; задоволення потреби стати висококваліфікованим перекладачем та бути конкурентоспроможним на ринку праці. *Показниками* сформованості цього компоненту є: наявність зовнішніх та внутрішніх мотивів, зацікавленість у знаннях і у власному професійному становленні, самореалізація та самовдосконалення.

Реалізація *змістово-технологічного компонента* визначалася за такими *критеріями*: зацікавленість в отриманні ґрунтовних фахових знань та вивчення ІТДН; знання програмних продуктів; інтеграція знань з інформатики та інформаційних технологій у фахові дисципліни. Здатність застосовувати набутий інтегрований досвід для розв'язання перекладацьких завдань та повнота знань з перекладу й ІТДН є *показниками* сформованості цього компонента.

Сформованість *результативно-оцінного компонента* визначалася за такими *критеріями*: раціональне застосування ІТДН під час професійної діяльності; використання ІТДН у професійній діяльності для розв'язання перекладацьких завдань; творчий підхід до розв'язання професійних завдань за допомогою засобів ІТДН. *Показники* сформованості зазначеного компоненту такі: рівень професійного саморозвитку та самовдосконалення, оптимізація професійної діяльності через використання знань та умінь з ІТДН, ступінь самостійності. Зазначені критерії покладені в основу визначення показників рівнів сформованості полікультурної компетентності за кожним компонентом.

У третьому розділі – **Експериментальна перевірка ефективності моделі формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання** описано організацію та проведення педагогічного експерименту; викладено методику організації занять з активним залученням ІТДН; здійснено аналіз та інтерпретацію результатів експерименту.

Дослідження охоплювало декілька етапів науково-педагогічного пошуку: констатувальний, формувальний, узагальнюючий. До формувального експерименту (контрольна та експериментальна група) було залучено 230 студентів спеціальностей «Переклад» і «Міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин і лінгвістики Міжрегіональної академії управління персоналом, та Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Проведення педагогічного експерименту здійснювалося на основі використання методики малих груп Е. Штульмана, обґрунтованої у дисертаційному дослідженні.

Формування полікультурної компетентності перекладачів відбувалося за допомогою методики організації занять, створеної на основі розробленої нами моделі.

Під час дослідження розроблено й сформульовано педагогічні аспекти методики впровадження у навчально-виховний процес експериментальної групи системи занять з використанням найбільш доступних засобів ІТДН (робота в мережі Інтернет, програми автоматизованого машинного перекладу, комп'ютерні навчальні програми, програмне забезпечення), з дотриманням обґрунтованих педагогічних умов. На теоретико-практичному етапі організації занять передбачалося ознайомити студентів з ІТДН та програмними продуктами, пропонувалися завдання, що вимагали використання різноманітних засобів, які демонстрували можливі шляхи розв'язання перекладацьких завдань (використання ресурсів мережі Інтернет: програма GoogleEarth під час заняття-екскурсії, заняття-подорожі; використання енциклопедій, довідників, різноманітних браузерів для підготовки тематичних рефератів; використання програм-тренажерів для відпрацювання фонетичних умінь і навичок розпізнавання і виправлення граматичних помилок (Mister Higgins, Linguist, EF English Live, Scoop.it, Puzzle English, Vocabulary Booster, TED-Talks тощо), поповнення лексичного запасу, розвитку образного мислення, пам'яті, уваги. Такі завдання формували вміння, які відповідали переважно репродуктивному рівню. Задоволення від одержаних результатів дозволили «закріпити» навчальну мотивацію, стимулювати пізнавальну активність та збуджувати пізнавальний інтерес до ІТДН. Такі завдання виконувалися на базі персональних комп'ютерів з використанням пакету програм Microsoft Office 2000 або Microsoft Office XP в середовищі (Windows'98, Windows'10). На цьому етапі відбувалося посилення мотивації у майбутніх перекладачів до професійного зростання засобами ІТДН.

Корегувальний етап організації занять передбачав подальше удосконалення умінь роботи з електронними словниками, довідниками, енциклопедіями; здійснення перекладу матеріалів ЗМІ за допомогою мережі Інтернет; використання електронної пошти з метою ділового листування, соціальних мереж Facebook, Instagram, Twitter, Linked-In, медіа-порталів (наприклад, BBC World Service, CNN International, Stratfor) для аудіювання та синхронного перекладу іноземних текстів; редагування студентами текстів перекладу, виконаних програмами-перекладачами тощо. На заняттях з курсу «Практика перекладу англійської мови» активно використовувалося аудіювання іншомовних текстів сайту TED-Talks, яке полягало, насамперед, у тренуванні таких мовленнєвих механізмів: мовленнєвого слуху, промовляння, прогнозування. При цьому ставилося дидактичне завдання – сформувати у студентів вміння долати типові перекладацькі труднощі, які виникають у перекладачів у процесі трансляції змісту прослуханого тексту або його фрагменту. Метою таких занять було використання у практиці перекладу одномовних (Stylus, Collins) та багатомовних електронних словників (ABVYU-Lingvo); застосування програм-перекладачів (Socrat,

Dictionary.com, Prompt, Pragma тощо) та врахування їх недоліків і переваг; виправлення лексико-стилістичних помилок машинного перекладу та подальшого редагування тексту перекладу, що вимагало знань з різних фахових дисциплін. Для машинного перекладу студентам добиралися тексти з фразеологічними одиницями, безеквівалентною лексикою або ж навмисно пропущеними фразами, чим створювалися умови для творчого пошуку студентом правильного варіанту перекладу за обмежений проміжок часу (метод інформаційної недостатності та часових обмежень).

Саме моделювання залучало студентів до імпровізації та театралізації професійних ситуацій, стимулювало студентів відійти від шаблонної схеми прийняття рішення, давало змогу усвідомити майбутню професію як таку, що вимагає ґрунтовних знань з фахових дисциплін та ІТДН і вміння творчого підходу до розв'язання різних перекладацьких завдань (ситуаційні завдання, ділові ігри, підготовка проектів). На цьому етапі завдання, які пропонувалися студентам, давали змогу перевести репродуктивну активність студентів у продуктивну, відкрити шлях до прояву творчості кожної особистості, формували вміння поєднувати знання з різних фахових дисциплін для здійснення адекватного перекладу. Зазначений етап передбачав реалізацію другої педагогічної умови - побудова процесу навчання іноземним мовам на основі діалогу культур й актуалізації суб'єктного досвіду на основі використання ІТДН.

На рефлексивно-закріплювальному етапі студенти використовували весь арсенал знань і вмінь з фахових дисциплін та ІТДН для самостійного створення власних перекладацьких продуктів (переклад рекламних медіа-матеріалів, підготовка Power Point презентацій), що вимагало актуалізацію особистісного потенціалу майбутніх перекладачів; використовувалися резервні можливості ІТДН (комп'ютерні бізнес-тренінги, симуляції) для самопідготовки та професійного зростання.

Використання засобів ІТДН забезпечувало ефективне керування навчальним матеріалом, оскільки засоби мультимедіа передбачають одночасне використання графіки, анімації, відеосюжетів, звуку, що полегшує сприйняття інформації та сприяє її кращому засвоєнню, уможливорює самостійне її опанування. Таким чином, на цьому етапі дослідження превалювала педагогічні умови – проектування мовного парасередовища з допомогою ІТДН та структурування навчального матеріалу на основі модульного підходу і комплексу «міжкультурних завдань»;

Формувальний експеримент підтвердив ефективність методики організації занять з ІТДН. За результатами вхідного та підсумкового контролю була виявлена позитивна динаміка сформованості полікультурної компетентності у студентів ЕГ.

На початковому та узагальнюючому етапах дослідження визначалися показники сформованості полікультурної компетентності студентів контрольної групи – КГ та студентів експериментальної групи – ЕГ. Результати вхідного та підсумкового контролю за показниками рівнів сформованості полікультурної компетентності майбутніх перекладачів, які навчалися в КГ та ЕГ, відображені в таблиці 1.

**Показники рівнів сформованості полікультурної компетентності
майбутніх перекладачів на етапі вхідного і підсумкового контролю**

Групи	Етапи контролю	Середній показник	Показники сформованості рівнів полікультурної компетентності					
			Творчий (5 балів - відмінно)		Продуктивний (4 бали - добре)		Репродуктивний (3 бали - задовільно)	
			К-сть студ.	%	К-сть студ.	%	К-сть студ.	%
КГ 110 студ.	ВК	3,76	0	0	16	84	26	23,81
	ПК	3,95	0	0	105	95,24	1	4,76
ЕГ 120 студ.	ВК	3,74	0	0	88	73,91	32	26,09
	ПК	4,22	40	33,43	73	60,87	7	8,7

У результаті впровадження експериментальної методики формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів засобами ІТДН у студентів ЕГ відбулися більш значущі позитивні зміни у показниках сформованості кожного з рівнів, ніж у студентів КГ. Для доведення вірогідності результатів дисертаційного дослідження і визначення достовірності проведеного педагогічного експерименту було застосовано статистичні методи обробки результатів упровадження методики формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів засобами ІТДН за допомогою *F*-критерію.

Аналіз результатів таблиці 1 дав змогу дійти висновку, що на етапі вхідного контролю у студентів КГ та ЕГ показники всіх рівнів сформованості полікультурної компетентності дуже близькі за значенням: в обох категоріях груп немає студентів з творчим рівнем полікультурної компетентності; продуктивний рівень було визначено у 76,19% студентів КГ й у 73,91% студентів ЕГ; репродуктивний рівень полікультурної компетентності був властивий 23,81% студентам КГ і 26,09% студентам ЕГ. Ці показники свідчать, що на етапі вхідного контролю рівень сформованості полікультурної компетентності студентів КГ був вищим, ніж в ЕГ. Близькими були значення середнього показника рівнів сформованості полікультурної компетентності у студентів КГ (3,76 бала) та ЕГ (3,74 бала).

У результаті впровадження експериментальної методики формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів засобами ІКТ у студентів ЕГ відбулися більш значущі позитивні зміни у показниках сформованості кожного з рівнів, ніж у студентів КГ. Для доведення вірогідності результатів дисертаційного дослідження і визначення достовірності проведеного педагогічного експерименту було застосовано статистичні методи обробки результатів упровадження методики формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів засобами ІКТ за допомогою *F*-критерію.

Отже, можна стверджувати, що ефективність формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів засобами ІТДН залежить від цілеспрямованого застосування запропонованої в дослідженні методики навчання

студентів цього профілю.

Таким чином, одержані результати формувального експерименту, достовірність яких підтверджено методами статистичного аналізу, свідчать про ефективність визначених педагогічних умов.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено теоретичне узагальнення й подано нове розв'язання проблеми формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів освіти. На основі аналізу досліджень з проблеми формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів встановлено шляхи педагогічного впливу на цей процес у межах їхньої професійної підготовки в університеті.

1. Здійснений аналіз науково-педагогічних джерел з проблеми формування полікультурної компетентності фахівця, вивчення стану цієї проблеми і досвіду використання інформаційних технологій дистанційного навчання під час підготовки студентів у вищих закладах освіти України засвідчив, що незважаючи на активні розвідки у цьому напрямі, проблема використання інформаційних технологій дистанційного навчання у навчальному процесі досліджена недостатньо. Відтак, це зумовлює суперечність між вимогами до професійної підготовки та рівнем готовності майбутніх перекладачів до здійснення професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства. У результаті дослідження встановлено: для розв'язання наявних суперечностей та задоволення попиту на висококваліфікованих фахівців з перекладу слід удосконалити зміст, форми та методи формування професійної підготовки перекладачів засобами інформаційних технологій дистанційного навчання, навчити студентів використовувати наявні програмні продукти для вивчення іноземної мови та адаптувати їх до перекладацьких дисциплін; активно залучати у навчально-виховний процес комп'ютерні навчальні програми та симуляції з мережі Інтернет, які б викликали інтерес і заохочували студентів до самовдосконалення та професійного зростання.

2. Дано авторське трактування поняття полікультурна компетентність, під яким розуміємо інтегративне новоутворення, яке об'єднує знання, вміння та особистісні якості, що формуються з метою досягнення позитивної взаємодії, взаємозбагачення та входження до світового культурного контексту й розвиваються впродовж життя в процесі спілкування з представниками двох або більше культур. Визначено сутність, структуру полікультурної компетентності майбутніх перекладачів та особливості її формування.

3. Процес формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів виявився ефективним завдяки реалізації сукупності педагогічних умов: проектування мовного парасередовища за допомогою інтерактивних технологій навчання; побудова процесу навчання іноземним мовам на основі діалогу культур й актуалізації суб'єктного досвіду; структурування навчального матеріалу на основі модульного підходу та комплексу «міжкультурних завдань»; ампліфікацію змісту освіти майбутніх перекладачів наскрізними курсами по

формуванню полікультурної компетентності та її компонентів. Зазначені педагогічні умови діють у навчальному процесі в комплексі і впливають на формування всіх компонентів компетентності. Розроблена у ході дослідження модель формування полікультурної компетентності перекладачів передбачає такі складники: мета, принципи, засоби інформаційних технологій дистанційного навчання, функції засобів, особливості підготовки перекладачів, шляхи вдосконалення їх мовної підготовки, типи компетенцій перекладача, компоненти, вимоги до критеріїв, критерії і показники рівнів сформованості полікультурної компетентності, результат та педагогічні умови, які забезпечують дієвість моделі. Ці елементи взаємопов'язані між собою та забезпечують єдність і багатогранність впливу на процес формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів.

4. Активне використання засобів інформаційних технологій дистанційного навчання у професійній підготовці перекладачів сприяє кращому засвоєнню знань, створенню реального мовного середовища, формуванню вмінь і навичок, індивідуалізації та диференціації навчання, підвищенню об'єктивності контролю знань. Інноваційні методи (індивідуально-творчі проекти; репродуктивні та творчі вправи, що пропонуються у комп'ютерних програмах-тренажерах; комп'ютерне тестування; симуляції тощо), форми (інтегровані лекції, семінари-презентації, семінари-вікторини; ділові ігри, «круглі столи», брейн-ринги; заняття-екскурсії, заняття-подорожі; мультимедійні маршрути-екскурсії тощо) та засоби (Інтернет, електронна пошта, програми-перекладачі, програми-тренінги, енциклопедії та е-словники, медіа портали тощо) уможливили реалізацію педагогічних умов, що дозволило активізувати формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів та забезпечити ефективність цього процесу.

5. У дисертації на основі системного і контекстно-модульного підходів розроблена технологія ефективної реалізації моделі формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів, особливість якої полягає в поетапному формуванні полікультурної компетентності майбутніх перекладачів в умовах комплексного використання інформаційних технологій дистанційного навчання, а також застосування активних методів навчання. Розроблено науково-методичні рекомендації щодо формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів засобами інформаційних технологій дистанційного навчання.

6. Експериментально доведена ефективність методики організації занять з інформаційних технологій дистанційного навчання та позитивна динаміка рівнів сформованості полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з урахуванням дотримання педагогічних умов і моделі формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів. Результати формувального експерименту засвідчили збільшення кількості студентів з показниками творчого рівня полікультурної компетентності в ЕГ після проведення експерименту, і, відповідно, зменшення кількості студентів на репродуктивному рівні полікультурної компетентності. У КГ також спостерігалася позитивна динаміка, однак показники значно поступаються показникам студентів ЕГ. Достовірність проведеного педагогічного експерименту доведено за допомогою *F*-критерію.

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що ефективність формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів засобами інформаційних технологій дистанційного навчання залежить від цілеспрямованого застосування запропонованої методики навчання студентів цього профілю на основі реалізації визначеної сукупності педагогічних умов.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів, зумовлених визначеними суперечностями в підготовці майбутніх перекладачів. Подальшого розвитку потребує проблема вдосконалення полікультурної підготовки фахівців з перекладу за рахунок використання симуляційних технологій та вивчення їх впливу на підвищення результативності та ефективності цього процесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у наукових фахових виданнях

1. Моцар М. М. Специфіка моделей дистанційного навчання іноземної мови майбутніх перекладачів / М. М. Моцар // Молодь і ринок. - №1 (132). - 2016. – С. 145 – 151.
2. Моцар М. М. Педагогічна підтримка творчого розвитку майбутніх перекладачів при навчанні дистанційним формам зайнятості з використанням технологій дистанційного навчання / М. М. Моцар // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики : збірник наукових праць. – Випуск 25 (35) / ред. кол. : Н. В. Гузій (відп. ред.). – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2015. – С. 45 – 54.
3. Моцар М. М. Особливості застосування медіа-освітніх технологій у формуванні полікультурної компетентності перекладачів / М. М. Моцар // Молодь і ринок. - №1 (120). - 2015. – С.162 - 166.
4. Моцар М. М. Вплив інтернет-форм навчання на формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів / М. М. Моцар // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». - № 23 (356). – Черкаси-Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна. – 2015. – С. 80 - 86.
5. Моцар М. М. Дистанційні форми навчання у підготовці майбутніх перекладачів / М. М. Моцар // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» - Додаток 2 до Вип. 5 : Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». - К. : Гнозис, 2014. – С. 372 - 380.
6. Моцар М. М. Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів на основі варіативності діалогу і полілогу культур / М. М. Моцар // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія : зб. наук. праць. – Вип. 42. – Ч.1. / Редкол. : В. І. Шахов та ін. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. – С. 96 - 99.

Статті у зарубіжних наукових фахових виданнях

7. Motsar M. M. The use of media educational technologies in formation of multicultural competence of future translators / M. M. Motsar, I. S. Bakhov // Ukrainian experience. International Review of Management and Marketing. - V 5. - № 1S. - 2015. – P. 170 - 174.

8. Motsar M. M. Peculiarities of distance technology of training specialists in Ukraine and the world / M. M. Motsar // European Applied Sciences. - № 7. - 2014. - P. 16 - 19.

Матеріали науково-практичних конференцій

9. Моцар М. М. Проблеми формування дистанційних форм зайнятості в Україні / М. М. Моцар // Наукові праці МАУП. - Вип.2 (37). - Економічні науки. Психологічні науки. - К. : ДП «Вид.дім. «Персонал», 2013. – С.123 - 128.

10. Моцар М. М. Взаємозв'язок формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів та інтернет-форм навчання / М. М. Моцар // Вища школа : сучасні тенденції розвитку : збірка тез доповідей Міжн. наук.-практ. конфер. 24 квітня 2015 р. - Черкаси, 2015. – С. 107 – 110.

11. Моцар М. М. Полікультурна толерантність як складовий компонент професійної компетентності перекладача / М. М. Моцар // Матеріали ІХ (LXI) Міжнародної науково-практичної конференції «Нові тенденції розвитку науки». – Горлівка : Видавництво : ФЛП «Пантюх Юрий Федорович». – 2015. - С. 20 – 22.

12. Моцар М. М. Міжнародні аспекти та передумови для формування дистанційної форми зайнятості в Україні / М. М. Моцар // Modern problems and way sof the ir solution in science, transport, production and education, 18-23 грудня 2012 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sworld.com.ua/konfer29/517.pdf>

13. Моцар М. М. Медіа-освітні технології як засіб актуалізації полікультурної компетентності / М. М. Моцар // Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми інноваційних процесів в науці сьогодення», 20 травня 2015 р. – Кіровоград, 2015. – С. 67 – 70.

14. Моцар М. М. Реалізація умов формування полікультурної компетентності студентів-перекладачів у системі дистанційної форми навчання / М. М. Моцар // Міжнародна конференція «Теорія та практика інноваційних технологій в контексті глобальних проблем сучасності», 10 березня 2017 р. – Кропивницький, – С. 119 – 111.

15. Моцар М. М. Актуалізація дистанційного навчання у підготовці перекладачів / М. М. Моцар // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Роль вищої освіти в соціально-економічному розвитку країни : світовий та національний досвід», 3 - 4 листопада 2017 р. – Одеса, 2017. – С. 29 - 32.

АНОТАЦІЇ

Моцар М. М. Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання. – На

правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2018.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми формування полікультурної компетентності перекладачів засобами інформаційних технологій дистанційного навчання. Виявлено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування полікультурної компетентності перекладача (проекування мовного парасередовища за допомогою інтерактивних технологій навчання; побудова процесу навчання іноземним мовам на основі діалогу культур і актуалізації суб'єктного досвіду; структурування навчального матеріалу на основі модульного підходу та комплексу «міжкультурних завдань»; ампліфікацію змісту освіти майбутніх перекладачів наскрізними курсами по формуванню полікультурної компетентності та її компонентів) та модель їх реалізації з такими складниками: мета, завдання, шляхи забезпечення ефективності підготовки майбутніх перекладачів, особливості підготовки перекладачів, компоненти полікультурної компетентності перекладача, критерії, показники, рівні сформованості полікультурної компетентності перекладача засобами інформаційних технологій дистанційного навчання, результат. Визначено, що структуру полікультурної компетентності майбутніх перекладачів складають ціннісно-мотиваційний, когнітивний і професійно-діяльнісний компоненти. Сформованість полікультурної компетентності майбутніх перекладачів визначається високим, середнім і низьким рівнями за певними показниками. У процесі експериментального дослідження доведено ефективність педагогічних умов використання засобів інформаційних технологій дистанційного навчання у підготовці майбутніх перекладачів.

Ключові слова: полікультурна компетентність, перекладач, засоби інформаційних технологій дистанційного навчання, педагогічні умови, компоненти полікультурної компетентності, методика формування полікультурної компетентності.

Моцар М. Н. Формирование поликультурной компетентности будущих переводчиков с использованием технологий дистанционного обучения. - На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 - теория и методика профессионального образования. - Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. - Киев, 2018.

В диссертации проведено теоретическое обобщение и подано новое решение проблемы формирования поликультурной компетентности будущих переводчиков в учебно-воспитательном процессе высших учебных заведений образования. На основе анализа исследований по проблеме формирования поликультурной компетентности будущих переводчиков установлены пути

педагогического влияния на этот процесс в пределах их профессиональной подготовки в университете.

Дана авторская трактовка понятия поликультурная компетентность, под которым понимаем интегративное новообразование, которое объединяет знания, умения и личностные качества, которые формируются с целью достижения позитивного взаимодействия, взаимообогащения и вхождения к мировому культурному контексту и развиваются на протяжении жизни в процессе общения с представителями двух или больше культур. Определена сущность, структура поликультурной компетентности будущих переводчиков и особенности ее формирования.

Процесс формирования поликультурной компетентности будущих переводчиков оказался эффективным благодаря реализации совокупности педагогических условий: проектирование языковой парасреды с помощью интерактивных технологий обучения; построение процесса обучения иностранным языкам на основе диалога культур и актуализации субъектного опыта; структуризация учебного материала на основе модульного подхода и комплекса «межкультурных заданий»; амплификацию содержания образования будущих переводчиков сквозными курсами по формированию поликультурной компетентности и ее компонентов. Отмеченные педагогические условия действуют в учебном процессе в комплексе и влияют на формирование всех компонентов компетентности. Разработанная в ходе исследования модель формирования поликультурной компетентности переводчиков предусматривает такие составляющие части: цель, принципы, средства информационных технологий дистанционного обучения, функции средств, особенности подготовки переводчиков, пути совершенствования их языковой подготовки, типы компетенций переводчика, компоненты, требования к критериям, критерии и показатели уровней сформированности поликультурной компетентности, результат и педагогические условия, которые обеспечивают действенность модели. Эти элементы взаимосвязаны между собой и обеспечивают единство и многогранность влияния на процесс формирования поликультурной компетентности будущих переводчиков.

Активное использование средств информационных технологий дистанционного обучения в профессиональной подготовке переводчиков способствует лучшему усвоению знаний, созданию реальной языковой среды, формированию умений и навыков, индивидуализации и дифференциации обучения, повышению объективности контроля знаний. Инновационные методы (индивидуально-творческие проекты; репродуктивные и творческие упражнения, которые предлагаются в компьютерных программах-тренажерах; компьютерное тестирование; симуляции и тому подобное), формы (интегрированные лекции, семинары-презентации, семинары-викторины; деловые игры, «круглые столы», брейн-ринги; занятия-экскурсии, занятия-путешествия; мультимедийные маршруты-экскурсии и тому подобное) и средства (Интернет, электронная почта, программы-переводчики, программы-тренинги, энциклопедии и e-словари, медиа порталы и тому подобное) сделали возможной реализацию педагогических

условий, что позволило активизировать формирование поликультурной компетентности будущих переводчиков и обеспечить эффективность этого процесса.

В диссертации на основе системного и контекстно-модульного подходов разработана технология эффективной реализации модели формирования поликультурной компетентности будущих переводчиков, особенность которой заключается в поэтапном формировании поликультурной компетентности будущих переводчиков в условиях комплексного использования информационных технологий дистанционного обучения, а также применения активных методов обучения. Разработаны научно-методические рекомендации относительно формирования поликультурной компетентности будущих переводчиков средствами информационных технологий дистанционного обучения.

Ключевые слова: поликультурная компетентность, переводчик, средства информационных технологий дистанционного обучения, педагогические условия, компоненты поликультурной компетентности, методика формирования поликультурной компетентности.

Motsar M. M. Formation of multicultural competence of future translators with the use of distance learning technologies. – The manuscript.

Thesis for a Degree of Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences. – Speciality 13.00.04. – Theory and Methods of Professional Education. – M. P. Dragomanov National Pedagogical University. – Kyiv, 2018.

The dissertation is devoted to the research of the problem of formation of multicultural competence of translators by means of information technologies of the controlled from distance studies. The research revealed and theoretically substantiated the pedagogical conditions for the formation of the multicultural competence of the translators (designing the linguistic environment with the help of interactive learning technologies; constructing the learning process for foreign languages on the basis of the dialogue of cultures and updating the subject experience; structuring the educational material on the basis of the modular approach and the complex of intercultural tasks; the amplification of the content of the education of future translators through the courses on the formation of multicultural competencies and the components) and the model of their implementation compiled of the following components: the purpose, objectives, ways of ensuring the effectiveness of training future translators, interpreters' training features, translators' multicultural competence components, criteria, indicators, levels of formatted translators' multicultural competence by means of information technologies of the controlled from distance studies, the result. It is determined that the structure of multicultural competence of future translators includes value-motivational, cognitive and professional-activity components. The formation of multicultural competence of future translators is determined by high, medium and low levels according to relative indicators. It is experimentally proved the efficiency of pedagogical conditions of the use of information technologies of the controlled from distance studies means in the preparation of future translators.

Keywords: multicultural competence, translator, means of information technologies of distance learning, pedagogical conditions, components of the multicultural competence, methods of forming multicultural competencies.

Підписано до друку 09. 03.2018 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 пр. Зам. № 055
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.